

quam habemus, merito illius Christi nobis donetur, et ejus sit participatio et similitudo.

40. Et haec de tertio membro sufficiunt, ac de tota quaestione, in qua improbantur, qui novam hanc induxerunt opinionem imputatae justitiae in die judicii, in qua aliqua mira, aliqua nova, quaedam etiam falsa continentur. Ideo eam asserentibus dicere possumus, quod quibusdam aiebat Augustinus: „Mira sunt quae dicitis, nova sunt quae dicitis, falsa sunt quae dicitis. Mira stupemus, nova cavemus, falsa convincimus.“¹

¹ Apud Massarellum p. 278 clauditur haec disputatio Lainii quibusdam verbis, quae ad II. articulum theologis 15. Octobris 1546 propositum respiciunt. Is ita sonabat: „Utrum aliquis possit esse certus de sua adepta gratia secundum praesentem justitiam et quo genere certitudinis.“ Verba autem Lainii sunt haec: „Ad secundam vero quaestionem de gratiae certitudine, possem respondere multis scripturam et sanctorum patrum auctoritatibus et rationibus comprobando, probabilem esse opinionem asserentium, aliquos et in aliquo casu posse habere certitudinem fidei de gratia jam adepta. Possem etiam, ut puto, sine violentia solvere omnia, quae in contrarium adducta sunt, ni satius putarem expectare sacrosanctae synodi definitionem.“

Hoc additamentum deest in ms. Trid. I. et II.

XII.

Vota theologica selecta ex actis concilii Massarellianis a Theiner editis.

Votum I. De reali praesentia Christi in eucharistia.

(Theiner, Acta auth. concilii Tridentini I, 459.)

Jacobus Laynes, soc. Jesu, missus ad concilium a S. D. N., accepit discutiendum I. articulum tantum,¹ quem multis modis haereticum esse ostendit; quorum aliquos ego Angelus Massarellus, sacri concilii secretarius, summam hic annotabo, prout, dum ipse suam protulit hodie sententiam, percipere potui.

Ipsae igitur D. Jacobus adduxit primum verba Christi Matth. XXVI.: „Hoc est corpus meum.“ Marci XIV. et Lucae XXII., ac etiam Pauli I. ep. Cor. XI. et Joan. VI. Responditque ad fundamenta adversariorum, qui dicunt, verbum est accipi figurative ex auctoritate Exodi XII. quum dicitur: „agnus est transitus Domini“ id est significat: et in novo testamento dicitur: „Semen est verbum Dei.“² „Omnia enim,“ ut ait Paulus, „in figura continebantur illis;“³ et quia scriptura non accipit auctoritatem a verbis

¹ „In Eucharistia non esse revera corpus et sanguinem neque divinitatem D. N. Jesu Christi; sed tantum ut in signo. — Hic error est Zwinglii, Oecolampadii et Sacramentariorum.“ Primus ex 10 articulis, qui theologis 2 Septembris 1551 exhibiti sunt (Theiner I. 488).

² Luc. 8. 11.

³ I. Cor. 10. 11

inanibus et sine sensu, ut esset, si interpretaretur: Ego sum vitis, et similia. In casu autem nostro est accipitur proprie et substantive, prout et omnes antiqui patres senserunt. Ille vero sensus, qui tenetur a patribus omnibus, pro catholico est recipiendus, quia credi debet, Spiritum Sanctum eum suggestisse; et secundum eum sensum omnes haereses haecenus damnatae sunt. Praeterea quando verbum potest accipi proprie, non debet accipi figurative. Item quia Christus in institutione sacramentorum loquutus est semper proprie et absque figuris; quod per baptismum („Nisi quis renatus fuerit ex aqua“ etc.¹) et per poenitentiam („Quorum remisistis“ etc.²) probavit. Unde Augustinus: „Quae tanta est virtus hujus aquae, ut corpus tangat, et cor abluat?“ Et etiam vere per absolutionem remittuntur peccata. Tantoque magis in eucharistia Christus loquutus est proprie, ne nobis occasionem daret committendae idololatriae.

Item Christus loquens Joan. VI. commendabat carnem suam esse verum cibum et sanguinem verum potum; quam carnem et sanguinem nobis daturum promisit, deditque in eucharistia; in qua non est dicendum, quod dedit figurative, contra suam promissionem. Et licet aliqui intelligant, Joan. VI. loqui de spirituali tantum manducatione, ipse tamen contrarium probavit, loqui scilicet de eucharistia et sacramentali manducatione, ut doctores omnes asserunt; et ecclesiae usus ita recepit, quae in festo corporis Christi utitur lectione hujus cap. Joan. VI. Id sequitur etiam ex ipso textu, quum dicatur de manducatione et libitione et de carne et sanguine; praesertim quum ibi allegetur exemplum mannae, quae vere manducabatur. Quibus verbis discipuli scandalizati sunt, qui etiam intellexerunt de vera et propria manducatione; alias si loquutus fuisset Christus de spirituali, non fuissent admirati et scandalizati. Praeterea ipse dicit: „Panis, quem ego dabo, caro mea est,“ et addit: „Quam ego dabo pro mundi vita,“ id est in cruce. Et tandem carnem, quam promi-

¹ Joh. 3. 5.² Joh. 20. 23.

sit dare ad manducandum, dedit in coena, quum dixit: „Hoc est corpus meum, et sanguis meus, qui effundetur in remissionem peccatorum.“ Deinde Paulus I. Cor. X. ait: „Panis, quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est?“ et ib. XI.: Qui manducat indigne, reus est corporis Domini etc. non dijudicans corpus Domini.

Idem etiam probavit per traditiones patrum, adducens concilium Nicaenum cap. XIV., Ephesinum epist. ad Nestorium, VII. synodum in VI. actione, ac synodum VIII., Lateranense et Florentinum; item Alexandrum et Hilarium PP., b. Andreae apostolum in vita sua, epistolam Martialis, Dionysium 3. eccles. hierarch., Irenaeum adv. haer., Cyprianum epist. ad Magnum, Tertullianum lib. de idololatria, lib. II. ad uxorem suam, Ignatium epist. 9., Victorinum lib. IV. de trinitate, Hieronymum in epist. ad Theoph. et Theophylactum lib. II. paschali, Athanasium lib. de passione, Hilarium lib. de trinitate, Basilium lib. I. de baptismo et epist. 141. et lib. II. de baptismo et homil. 44., Gregorium Nazianzenum in oratione in secundum pascha, Paulinum epist. ad Severum, Damascenum lib. de fide orthodoxa cap. 14., B. Ildephonsum in 90. haeresi et in lib. contra praedestinationem, Paschasium in lib. de corpore Christi, Victorem in hist. Vandalorum, Theodoretum lib. IX. hist. trip. cap. 30.¹

¹ Locos omnes supra allegatos, sicuti apud Theiner recitantur eodem modo hic reddendos censuimus, non ignari errorum, qui his citationibus admixti sunt sive culpa Lainii, sive Massarelli, sive demum editoris actorum concilii. Quare quum accurate de singulis testimoniis vix unquam indicari possit, quaeenam verba a Lainio adducti sint et quaeenam vi probandi polleant, haec pauca advertisse sufficiat. Ex concilio Nicaeno canon 18. (non cap. 14.) huc pertinet ob expressionem de eucharistia adhibitam: *ὅμοιοι τοις Χριστοῦ* vide Hefele. Conciliengeschichte 2. edit. I. 426. Alexandri et Hilarii pontificum Romanorum epistolae, quae huc facerent, originis sunt pseudoisidorianae (Jaffé 2. edit. nr. 24. 29. 566). Acta S. Andreae apostoli genuinitate carent; quod etiam valet de epistolis S. Martialis Lemoviensis episcopi, discipuli S. Petri, de quibus cf. Ceillier. Anteurs sacrés ed. Paris. 1861, VIII. 125. Loco Dionysii nominandus erat Pseudoisidorianus et quidem cap. 3. Apud S. Ignatium Antiochenum testimonium praeclearum exstat

Idemque comprobavit rationibus. Primo, si Christus non esset eucharistia vere et proprie, dereliquisset ecclesiam in idololatria; quod impium est dicere. Secundo, ex signis et miraculis, quae, ut patres narrant, contigerunt in hoc sacramento, et aliis multis.

Respondit deinde ad quasdam objectiones haereticorum. 1. Quum adducunt: „Hoc facite in meam commemorationem,“ quasi non sit verum Christi corpus, sed commemoratio, solvit per dicta Paschasio, quod vere commemoratio fiat a sacerdote conficiente; sed id, quod ipse conficit, est verum Christi corpus. Praeterea summa commemoratio est una cum re commemorata, ut dicitur de verba Dei, quod est Pater et Filius et Spiritus Sanctus. [?] Et adduxit tres modos repraesentandi aliquid: primum per verba historiae, secundum per comœdiam in persona aliena illum repraesentante, tertium per ipsummet, qui repraesentatur, ut est de principe civitatem liberante, cujus tunc proprie esset commemoratio, quum ipsemet id repraesentaret. Sic de Christo, cujus passio vere per ipsummet repraesentatur.¹ 2. Quum obicitur, quod sit typus etc. et quod aliquando apud Paulum vocatur panis etc., hoc esse ob

in ep. ad Smyrnaeos c. 7. (Funk Opp PP. apost I 241). Victorinus (Marius) de trinitate solum tres hymnos scripsit (Migne P. L. 8 1139), in quibus nihil hujusmodi occurrit. Hieronymus praeter epistolas ad Theophilum Alexandrinum nullam dedit ad Theophilum et Theophylactum; forsitan Theophylacti commentarii in s. scripturam indigitantur (Migne P. G. t. 123 ss.) qui eximilis utique effatis de eucharistia referti sunt; inter opera Theophylacti tamen liber paschalis nullus habetur. Basilii ep., quae olim 141. numerabatur, nunc est 8., et locus exstat Migne P. G. 32, 254. De quam homilia s. Basilii agatur, non liquet. Athanasii liber de passione et Basilii libri duo de baptisate dubii sunt; cf. Fessler, Inst. patrol. I. 409. 528. Damascenus agit de eucharistia in opere De fide orthodoxa lib. IV (qui omissus est a Theiner) cap. 13. non 14. Migne P. G. 94, 1135. Cf. hic pag. 99. Hiephonus nullum catalogum haeresium composuit nec librum contra praedestinationem; sed opus anonymum dictum „Praedestinatus“ in lib. I. hujusmodi catalogum exhibet et in lib. 3. praedestinatianos impugnat. Cf. supra p. 138. Theodoretus I. V. hist. eccl. caput 16. quod in Cassiodori hist. trip. est lib. IX. c. 30. huc utique pertinet.

¹ Eandem comparationem Lainius adhibet supra pag. 102.

species, quae remanent et sum nomen retinent, ut dicitur de virga Aaronis in colabrem conversa et de aliis hujusmodi. 3. Quum adducunt verba Joan. VI. „Caro non prodest quidquam“ etc. respondit, ut doctores intelligant, quatenus atteratur dentibus et ut in macello lanietur. 4. „Pauperes semper habetis vobiscum, me autem non.“² Respondit: non semper, ut beneficiatis, sicut pauperibus.

Ad illam partem articuli, in qua negatur, esse divinitatem in eucharistia, dixit, esse haereticam; quia si vere est Christus, est cum divinitate, quum ipse dicat: „Qui manducat me“³ etc.; ergo et divinitatem, quae est in Christo; alias enim ipse Christus privaretur aliquando divinitate, quod dicere impium est; quod enim semel assumpsit, nunquam dimisit.

De aliis articulis³ uno verbo se absolvit, asserens eos omnes haereticos esse et a s. synodo damnandos.

Votum II. De sacramento poenitentiae.

(Theiner, Acta anth. concilii Tridentini I, 533.)

Hodie (20. Octobris 1551) dixit suam sententiam Jacobus Laynes, clericus saecularis congregationis Jesu, qui primo se super contritione, confessione et absolute dicturum praemisit, quum super satisfactione et extrema unctione dicturus esset ejus socius Alphonsus Salmeron.

Cujus domini Jacobi sententiam ego Angelus Massarellus hic adnotabo, prout (juxta meum institutum) dum ipse hodie loquebatur, percipere potui; non quidem per singula verba, sed in summa quadam, quantum sat sit, ut hisce meis notationibus possit s. synodus intelligere, quid quisque theologus super propositis articulis senserit. Ad hoc enim ego his congregationibus assisto; idque praecipuum ex officio mihi onus incumbit.

¹ Joh. 12, 8.

² Joh. 6. 58.

³ Recensentur a Theiner I, 488

Quo igitur ad I. articulum, poenitentiam non esse sacramentum a Christo institutum¹ etc., multis modis haereticum esse probavit. Primo ex definitione sacramenti, quod sit sacra caeremonia, habens pactum gratiae Dei. Poenitentia autem est hujusmodi. Ergo est sacramentum. Quod vero sit, ostendit ex verbis Christi Joan. XX. et Matth. XVIII.: „Quaecunque alligaveritis“ etc.; quod non sine aliqua caeremonia fuit.

Idem etiam habetur ex traditione, et in conc. Florentino et Constantiensi et in hoc ipso Tridentino sess. VII. et ex cap. Abolendam De haeret. et cap. Firmiter De summa trinitate et fide cath. ac etiam ex Augustino in psal. 146. Vocatur etiam a patribus aliquando impositio manuum, prout etiam a Paulo I. Timoth. V., quod idem est ac sacramentum.²

Ostendit idem rationibus. Primo hic error jam damnatus est ab ecclesia, et fuit Novatianorum, ut Tertullianus, Cyprianus, Ambrosius idem etiam testantur. Non igitur est hoc novum dogma. Fuerunt etiam Messaliani, de quibus Damascenus in haeresi LXXX.³ Est etiam error Jacobitarum. Et omnes jam damnati. Ergo ecclesia catholica aliud tenet, scilicet poenitentiam esse sacramentum. Item alia ratione. Sicut multum refert, librum esse canonicum, vel non, et id declarare ad ecclesiam pertinet, idem etiam in caeremoniis obtinet, quae habeant, vel non habeant pactum gratiae Dei. Sed ecclesia judicavit, poenitentiam esse hujusmodi, et sacramentum esse. Ideo poenitentia sacramentum est.

¹ Primus ex articulis de sacramentis poenitentiae et extremae unctionis, qui 15. Octobris 1551 theologis examinandi dati sunt. His verbis conceptus erat: „Poenitentiam non esse proprie sacramentum ad reconciliationem pro relapsis post baptismum a Christo institutum, nec recte a patribus secundam tabulam post naufragium appellari, sed baptismum vere esse ipsum sacramentum poenitentiae. — Iste articulus asseritur a Calvino in sua institutione cap. 29. item a Melanchthone. Theiner I. 581).

² Cap. Ad abolendam 9. (V. 7). Cap. Firmiter I. (I. 1).

³ De haeresibus haer. 80. Migne P. G. 94 727.

Quo vero ad II. partem primi art.: „Nec recte secundam tabulam“ etc. probavit, eam vocem esse antiquam, et ita appellari a Tertulliano lib. de poenitentia, Ambros. ad virginem lapsam, Hieron. ad Demetriadem, Gaspar Sagerus verba illa interpretatur, ut navis sit status innocentiae, prima tabula baptismus, secunda vero poenitentia in lapsis. Et Petrus id confirmat de arca Noe. Et haec est differentia inter primam et secundam tabulam, ut est ire in navi, vel in tabula, fracta navi. Poenitentia enim habet strictiora et duriora pacta, quam baptismus, sive quoad ministros, sive quoad praeparationem, sive caeremoniam, sive effectum, ut asserunt Tertullianus lib. de poenit., Chrysost. hom. IX. ad Hebr., Aug. lib. de utilitate poenitentiae, Socrates in historia tripart.¹

Quod autem ad III. partem ipsius I. articuli, baptismum esse sacramentum poenitentiae, eam etiam falsam esse ostendit. Nam sicuti in veteri lege circumcisio distinguebatur ab aliis expiationibus, ita et in nova lege baptismus a poenitentia. Praeterea apud Joannem Baptistam fit etiam discrimen inter poenitentiam et baptismum. Nam lotio totius corporis distat a lotionum pedum, quod est baptismus et poenitentia. Ac etiam poenitentia, quae fit ante baptismum, differt ab ipso baptismo; praecedit enim ipsum baptismum. Quod et Petrus docet, quum inquit: „Poenitentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum.“² Discipuli quoque baptizabant ante mortem Christi; sed Christus instituit sacramentum poenitentiae post mortem, ut habetur Joan. XX. Ergo inter se differunt. Quod

¹ Ambrosii liber titulum habet: De lapsu virginis consecratae; Migne P. L. 16, 367 ss. Loco Gasp. Sageri forsitan scribendum erat Carolus Sagerius, qui membrum erat societatis Jesu scriptisque de epistolis S. Pauli ad Romanos et ad Ephesios († 1596). Chrysostomi hom. IX in ep. ad Hebraeos exstat apud Migne P. G. 63. 73 ss., et in I. parte utique de poenitentia agit Augustinus de utilitate agenda poenitentiae alias serm. 351. et 352.

² Act. 2 38.

etiam patres senserunt: Leo epist. 89. Ambrosius lib. 1. de poenitentia cap. VII.¹

Articulus IV.² etiam haereticum comprobavit, et confessionem de jure divino esse ostendit. Quod enim a Deo immediate institutum est, id juris divini dicitur; sed confessio est a Christo instituta; ergo etc. Et hoc quoad confessionem sacramentalem in genere. Quidam dicunt: Sed quod sit publica vel secreta, est juris positivi. Quod falsum esse ostendit, omnemque confessionem sive publicam, sive secretam, dummodo sacramentalis sit, esse juris divini. Idque corroboravit primo ex figuris veteris testamenti. Dominus enim ab Adam confessionem quaesivit, et habetur multis in locis in Levitico et lib. Numerorum. Et in evangelio legitur, quod ibant ad Joannem Baptistam confitentes peccata sua. Et ut doctores interpretantur verba illa Christi de Lazaro: „Solvite eum.“³ Et si in lege vetere habebatur, multo magis in nova, quia (ut Paulus testatur) illa erant figurae novae et longe imperfectiora, quam nostra: et sicut Deus instituit illam, sic et istam. Sed longe clarius habetur apud Joan. XX.: „Quorum remiseritis“ etc. et Matth. XVIII. Solutio enim et ligatio fieri non potest, nisi prius, quae peccata sint, cognoscantur. Item Jac. V.: „Confitemini alterutrum peccata vestra,“ quod de solis sacerdotibus intelligi debet. Et Joan. in sua I. epistola cap. I.: „Si confiteamur peccata nostra, fidelis est et justus“ etc.; ait enim „justus“, quia habet pactum gratiae. Et I. Timoth. V.: „Peccantes coram omnibus argue,“ et „Nemini manum cito imposueris;“

¹ Leo in ep. 89. neque juxta veterem neque juxta novum ordinem numerata quidquam hujusmodi habet. Forsitan ep. ad Nicetam episcopum Aquilejensem, quae nunc est 159., indicanda erat.

² „Confessionem sacramentalem secretam juris divini non esse. nec apud antiquos patres ante concilium Lateranense ejus factam fuisse mentionem, sed publicae tantum poenitentiae. — Articulus iste assertur a Melanchthone in apologia confessionis Augustanae, Cap. de Confessione. Item a Calvino cap. IX, XIX, XX, XXI, XXIII, XXVII, XXIX. Item a Luthero, ut citatur in censura Parisiensi.“

³ Joh. 11. 44.

patres autem per manus impositionem sacramentum poenitentiae intelligunt; et qui cito absolvit, „peccatis alienis communicat,“ ut ibidem Paulus dicit.

Improbavitque opinionem eorum, qui locum Joan. XX.¹ intelligunt de praedicatione et fide, quum verba illa nullo modo praedicationi quadrent, esseque idem solvere et ligare. Paulus autem, etiam absens, Corinthios absolvebat et ligabat; ait enim I. Cor. V.: „Ego quidem absens corpore, praesens autem spiritu, judicavi. . . tradere hujusmodi hominem satanae;“ et alibi: „Si quid donavi“² etc. Praeterea etiam surdis et mutis peccata remittuntur, qui tamen per praedicationem non audiunt. Insuper excommunicati et catechumeni admittuntur ad praedicationem, non autem ad poenitentiam. Neque locus ille Joannis de absolute absque confessione intelligi potest, ut quidam volunt. Absolutio enim et remissio non potest fieri, nisi peccata, quae sint, audiantur, et quae remittenda vel retinenda sint, dijudicentur; alias enim omnes deberent simpliciter eodem modo absolvi, sive multis sive paucis peccatis onusti. Neque etiam de generali confessione intelligenda sunt verba illa Joannis, quia alias ecclesia errasset: quod impium est, quum sit columna veritatis. Improbavit etiam intelligi de confessione aliquorum peccatorum tantum. Sicut enim Deus vel omnia peccata retinet, vel dimittit, sic et sacerdos facere debet. Neque scire posset, quae remittere deberet, nisi omnia confiterentur. Neque tantum publica confitenda sunt, sed omnia, quum Christus generaliter loquatur et ejus verba restringi non debent. Et quemadmodum Christus non minus secreta, quam publica remittit, ita et sacerdos debet facere. Id autem absque confessione facere non potest. Nam peccata quoque secreta poenam merentur, ergo [sic] contra Deum: igitur confitenda et remittenda.

Ad idem etiam adduxit traditionem multorum patrum; atque etiam multis rationibus comprobavit. Prima est illa jam allegata, quia Novatianum dogma est jam

¹ Videlicet Joh. 20, 23.

² II. Cor. 2. 10

damnatum: alia, quia ecclesia non potuisset hoc sacramentum instituire; non enim in ejus potestate est dare gratiam. Est igitur hoc pactum Dei; neque alias de gratia Dei certi essemus.

Secunda pars IV. articuli: „Neque apud antiquos patres“ etc. est etiam haeretica, quia patres antiqui de ea meminerunt, et qui non scripserunt, ideo fecerunt, quia de ea non erat controversia. Meminerunt autem ejus Chrysostomus homil. X. operis imperfecti super Matth., qui de publica et secreta confessione mentionem facit; Leo I. epist. 78 ad episcopos Campaniae; Tertullianus lib. de baptismo; Gregorius, qui de ea decreta edidit; et alii quamplurimi.¹

Art. V.² etiam haereticus est, quia enumeratio peccatorum est necessaria ex verbis Domini: „Quaecunque ligaveritis“ etc. Non potest autem aliquod retineri, nisi audiatur per confessionem. Ut igitur dignoscantur, quae remitti, et quae retineri debent, oportet, ut per confessionem aperiantur. Etiam alia omnia in V. art. contenta haeretica sunt. Circumstantiae enim loci, temporis, personarum attendendae sunt. Item venialia confiteri licet, ut usus ecclesiae recipit.

¹ Innuunt, Chrysostomi homiliae imperfectae in Matthaeum, quae quidem spuriae reputantur. Quinam Gregorius allegatus fuerit, apud Theiner non legitur.

² „Enumerationem peccatorum in confessione non esse necessariam ad illorum remissionem, sed liberam, et tantum haec aetate utilem ad erudiendum poenitentem et consolandum, et olim fuisse ad satisfactionem canonicam imponendam; nec necessarium esse confiteri omnia peccata mortalia, ut puta occulta, quae sunt contra ultima duo decalogi praecepta, sed neque illas circumstantias peccatorum, quas homines otiosi excogitarunt; velleque omnia confiteri, esse nihil relinquere divinae misericordiae ignoscendum; imo neque licere confiteri venialia. — Hic articulus est Lutheri in visitatione Saxonica cap. de Confessione. Item ejusdem in disputatione habita anno 1518, et citatur a censura Parisiensi. Item in libro de ratione confitendi Item de captivitate Babylonica. Item Melancthi in locis communibus. Item Calvinus in institutione sua. Item Bucerus in reformatione pro Coloniensibus“

VI. art.¹ etiam haereticus est, quia ecclesia ea peccata praecipit confiteri, quorum quis memoriam habet. Alias autem Christus impossibilia praecipisset, non ecclesia; quia confessio est praecipuum Dei, non ecclesiae, quae neque confessionem ipsam tollere posset.

VII. art.² haereticus est, quum absolutio sit vere actus judicialis. Paulus enim I. ad Cor. ait: „Absens . . . judicavi,“³ et „Si quid donavi, in persona Christi.“⁴ Et „Quid ad nos de iis, qui foris sunt, judicare?“⁵ Et „Potestatem habemus ulciscendi omnem inobedientiam.“⁶ Et secunda pars VII. art. etiam haeretica est. Sola enim fides non sufficit; sed requiritur poenitentia, timor, dilectio, contritio, absolutio etc.

VIII.⁷ etiam falsus est, quum „super cathedram Moysi sederunt scribae et pharisaei.“⁸

¹ „Confessionem omnium peccatorum, quam ecclesia faciendam praecipit, esse impossibilem traditionemque humanam a piis abolendam; neque confitendum esse tempore quadragesimae. — Assertio haec est Lutheri in lib. de captivitate Babylon. Item in suo testamento. Item in assertionibus. Item Calvinus cap. IX. n. 29. Item Melancthi in locis communibus.“

² „Absolutionem sacerdotis non esse actum judicialem, sed nudum ministerium pronunciandi et declarandi remissa esse peccata confitenti, modo credat se esse absolutum, etiam si non sit contritus, aut sacerdos non serio, sed joco absolvat. Imo etiam sine confessione peccatoris sacerdotem eum absolvere posse. — Hic articulus assertur a Luthero in suis assertionibus Item a Melancthi, in apologia et catechismo. Item a Luthero in responsione ad ejus condemnationem factam a Leone X. Item a Calvino cap. IX. n. 25.“

³ I. Cor. 5. 3

⁴ I. Cor. 5. 12

⁵ II. Cor. 2. 10.

⁶ II. Cor. 10. 6.

⁷ „Sacerdotes non habere potestatem ligandi et solvendi, nisi Spiritus Sancti gratia et charitate sint praediti; et non eos solos esse ministros absolutionis sed omnibus et singulis christianis esse dictum: Quaecunque solveritis super terram, erunt soluta et in caelo etc. Quorum verborum virtute absolvere possunt peccata, publica quidem per correctionem si correctus acieverit; secreta vero per spontaneam confessionem. — Auctor hujus articuli est Luthers in responsione ad condemnationem factam a Leone X. Item de captivitate Babylonica.“

⁸ Math. 23. 2.